

OSTALI OKSFORDOVI
SAŽETI PRIRUČNICI

ANTIČKA FILOZOFIJA
Džulija Enas

PSIHOLOGIJA
Džilijan Batler, Frida Makmanus

KAPITALIZAM
Džejms Falčer

ISLAM
Maliz Riven

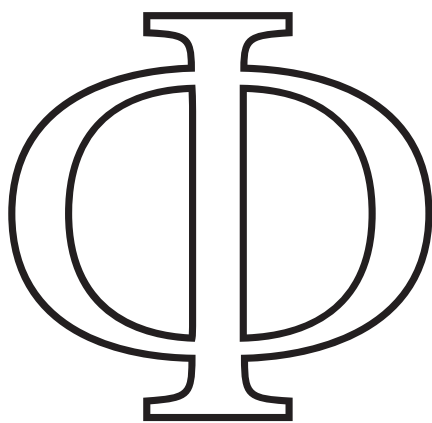
DINOSAURI
Dejvid Norman

FIZIKA ELEMENTARNIH ČESTICA
Frenk Klouz

KVANTNA TEORIJA
Džon Poukinghorn

MATEMATIKA
Timoti Gauers

Edvard Krejg

FILOZOFIJA

SAŽETI PRIRUČNIK

Prevela
Jelena Kosovac

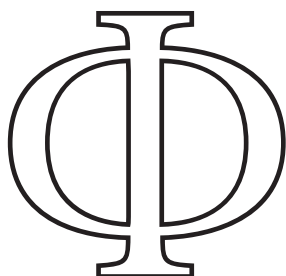
■ Laguna ■

Naslov originala
Edward Craig
PHILOSOPHY
A Very Short Introduction

Copyright © Edward Craig 2002

Philosophy: A Very Short Introduction was originally published in English in 2002. This translation is published by arrangement with Oxford University Press. Laguna is solely responsible for this translation from the original work and Oxford University Press shall have no liability for any errors, omissions or inaccuracies or ambiguities in such translation or for any losses caused by reliance thereon.

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

FILOZOFIJA

SAŽETI PRIRUČNIK

Sadržaj

Spisak ilustracija	9
1. Filozofija.	13
Sažeti priručnik	
2. Šta treba da činim?	27
Platonov <i>Kriton</i>	
3. Kako saznajemo?	45
Hjumov esej <i>O čudima</i>	
4. Šta sam ja?	61
Nepoznati budista o sopstvu: Kočije kralja Milinde	
5. Neke teme	75
6. O „izmima“	97
7. Još neke teme, uvek aktuelne	115
Lični izbor	

8. Šta sve tu ima i za koga?	151
Bibliografija.	177
O autoru.	189

Spisak ilustracija

- 1 Boetije sluša reči Filozofije,
koja je predstavljena kao dama20
© Wallace Collection/Bridgeman
Art Library
- 2 Aristofan je Sokrata opisao
kao ekscentrika u košari30
© AKG London
- 3 Sokrat uzima kukutu od tamničara.42
© Wolfe Collection, Metropolitan
Museum of Art, New York;
photo Erich Lessing/AKG London
- 4 Hjum je bio pametniji nego što je izgledao . . .46
© Mary Evans Picture Library
- 5 Čudo sa pet hlebova i dve ribe54
© Dagli Orti/the art archive

- 6 Slika kočije:
Arjuna i Krišna67
© H. Lute/Trip
- 7 Slika kočije:
Herkul i Atina.67
© Ancient Art & Architecture
Collection
- 8 Bista Epikura, mermer78
© British Museum/Bridgeman
Art Library
- 9 Sve je dopušteno izvan okrilja porodice86
© Punch
- 10 Svaka oblast ima sopstvenu terminologiju. . . 105
© www.CartoonStock.com
- 11 Dekart kao fiziolog 123
© AKG London
- 12 Napredovanje kroz sukob 131
© Mary Evans Picture Library
- 13 Darwinova poruka nije se mogla
brzo prihvatiti. 137
© Down House/Bridgeman
Art Library
- 14 Šta sledeće dići u vazduh? 146
© AKG London

Spisak ilustracija

- 15 Epikurejstvo u praksi? 154
© J. King/Trip
- 16 Hobsov Levijatan izdiže se
iz ustalanih brda engleske unutrašnjosti. . . 160
© S dozvolom
British Library
- 17 Radža se savetuje sa sveštenicima. 162
© V&A Picture Library
- 18 Autor i njegova roba 174
Fotograf: Simon Blackburn
- 19 Čas filozofije. 175
© Punch

Prvo poglavlje

Filozofija

Sažeti priručnik

Ko god čita ovu knjigu, već je u određenoj meri filozof. Gotovo svi smo filozofi budući da imamo neke vrednosti u skladu s kojima živimo (ili volimo da mislimo da tako živimo ili se osećamo nelagodno ako tako ne živimo). I većina nas ima neku vrlo uopštenu sliku o tome kakav je svet. Možda mislimo da postoji bog koji je sve stvorio, uključujući tu i nas ili, suprotno tome, smatramo da je sve pitanje slučajnosti i prirodne selekcije. Možda verujemo da ljudi imaju besmrtni, nematerijalni deo nazvan duša ili duh ili, sasvim suprotno, verujemo da smo samo složeno ustrojstvo materije koje se postepeno raspada nakon smrti. I tako, većina nas, čak i oni koji o svemu ovome *uopšte ne razmišljaju*, ima nešto nalik odgovorima na dva osnovna filozofska pitanja, a to su: šta treba da činim i šta postoji? Postoji i treće osnovno pitanje, na koje opet većina nas ima nekakav odgovor, pitanje koje iskrsava istog trenutka kad postanemo svesni nekog od ona dva

prva pitanja. A to pitanje jeste: kako saznajemo, ili ako ne saznajemo, kako da počnemo to da otkrivamo – oslanjajući se na sopstveno opažanje, na razmišljanje, savetujući se s prorokom, pitajući naučnike? Filozofija, bilo da se o njoj razmišlja kao o predmetu koji možemo da proučavamo, da zanemarimo, u čijem ovladavanju možemo da napredujemo, kao o materiji za koju čak možemo da postanemo stručnjaci, jednostavno znači to da više razmišljamo o nekom od tih pitanja i njihovim međusobnim vezama učeći o onome što je već bilo rečeno o njima i zašto je bilo rečeno.

U stvari, filozofiju je krajnje teško zaobići, čak i uz svestan trud. Pomislite na nekog ko je odbacuje govoreći nam: „Filozofija je beskorisna.“ Za početak, očigledno je da ta osoba filozofiju odmerava u odnosu na neki sistem vrednosti. Drugo, istog trenutka kad bude spremna da kaže, koliko god to bilo kratko i kruto, zašto je filozofija beskorisna, govoriće o neuspehu određenih načina razmišljanja ili o nesposobnosti ljudskih bića da odgovore na određene vrste pitanja. A tada, umesto da time odbacuje filozofiju, ona postaje još jedan glas *unutar* nje – skeptički glas, istina, ali filozofiji ionako nikada nije nedostajalo skeptičkih glasova od najranijih vremena pa do danas. Neke od njih čućemo u šestom poglavlju.

Ako osoba sledi tu drugu nit razmišljanja, tad možda ujedno nagoveštava da samo dolaženje do otkrića da ljudi naprosto nisu u stanju da izađu na kraj s određenom vrstom pitanja, i to što *sama za sebe* dolazi do tog saznanja – stvarno *dolazi*, a ne lenjo pretpostavlja da to

već zna – nije dragoceno iskustvo ili da je iskustvo bez uticaja. To sigurno ne može da bude istina? Zamislite koliko bi svet bio drugačiji kad bismo svi bili ubeđeni u to da ljudi jednostavno nisu dorasli tome da daju odgovor ni na jedno pitanje o prirodi boga ili čak o njegovom postojanju, drugim rečima, kad bi svi ljudi bili religiozni agnostici. Zamislite koliko bi svet bio drugačiji kad bismo svi bili ubeđeni u to da nema nikakvog odgovora na pitanje o tome šta legitimise politički autoritet koji država sprovodi nad svojim pripadnicima, drugim rečima, kad niko od nas ne bi verovao da postoji ijedan dobar odgovor koji se može dati anarhisti. Možda je sporno da li bi te razlike bile bolje ili gore ili da li bi, zapravo, uopšte i bile toliko važne koliko bismo isprva možda mislili da jesu; ali to da bi razlike postojale, i to vrlo velike razlike, ni u kom slučaju ne bi bilo sporno. Neporecivo je da način na koji ljudi razmišljaju menja stvari, te da način na koji mnogo ljudi razmišlja menja stvari gotovo za svakoga. Mnogo razumniji prigovor filozofiji od onog da je neuspešna jeste sasvim suprotan: da je *suviše opasna*. (Niče, videti strane 141–150, nazvao je filozofa „strašnom eksplozivnom materijom pred kojom je sve u opasnosti“*, mada to nije rekao kao zamerku.) No ono što se obično pod tim podrazumeva jeste da je svaka filozofija opasna, *izuzev govornikove sopstvene filozofije*, a to se svodi na strah od toga šta bi se moglo dogoditi ako bi se stvari promenile.

* Niče, ECCE HOMO, Beograd, Grafos, 1988, prev. Jovica Aćin, str. 63 (Prim. prev)

Možda vam pada na pamet da ima ljudi koji smatraju da uopšte ne vredi ni stupati u ovu raspravu, ni kratko, čak ni da bi se podržao skeptički stav koji sam upravo spomenuo. I bili biste u pravu, ali to ne znači da se time kaže da ti ljudi nemaju neku filozofiju. Daleko od toga. Možda znači da nisu pripremljeni da „filozofiraju“ – da izlože i obrazlože svoja stanovišta ili da diskutuju o njima. Ali to ne znači da ne podržavaju nikakve trajne vrednosti, da ne postoji ništa što sistematski smatraju vrednim. Mogu da misle, recimo, da je prava stručnost u činjenju nečega mnogo poželjnija od bilo koje količine teorijskog znanja. Njihov ideal nije toliko spoznaja prirode stvarnosti koliko to da izvođenjem određene delatnosti postanu jedno s njom, da se obuče da nešto rade bez svesnog napora, po potpuno istančanom i usavršenom prirodnom instinktu. Ne izmišljam takve ljude: veliki deo misli zen budizma, ili bi preciznije bilo reći prakse zen budizma, izrazito naginje ka ovom pravcu. A taj ideal, težnja ka određenoj vrsti odsustva, nepostojanja misli, ishod je i te kako mnogo prethodnog razmišljanja.

Ako nam je filozofija tako bliska, zašto toliko mnogo ljudi misli da je ona nešto teško razumljivo i prilično čudno? Nije reč o tome da oni jednostavno greše: neka filozofija *jeste* teško razumljiva i čudna, a pozamašan deo one najbolje i najdublje filozofije isprva se najverovatnije čini upravo takvom. To je zato što najbolja filozofija ne izlaže naprosto nekoliko novih činjenica koje jednostavno možemo da pridodamo našoj zalih podataka, ili nekoliko novih maksima kojima ćemo

proširiti naš spisak pravila ponašanja, već oličava sliku sveta i (ili) skup vrednosti. Izuzev ako ta slika sveta i taj skup vrednosti već nisu vaš pogled na svet i vaše vrednosti (setite se da ih na neodređen i nereflektovan način svi imamo), neminovno će vam delovati vrlo neobično – ako vam ne deluju neobično, niste ih razumeli. Dobra filozofija nam proširuje maštu. Neka filozofija nam je bliska, ko god da smo. Neka nam je, naravno, daleka, neka još udaljenija, a neka sasvim strana. Bilo bi razočaravajuće da nije tako, jer bi to značilo da su ljudi u intelektualnom smislu prilično monotoni. Ali nema potrebe da počnemo tako što ćemo skočiti u duboku vodu: počinjemo u plićaku, gde se ionako (kao što sam rekao) svi već nalazimo. Zapamtite, međutim (ovde me analogija s plitkom i dubokom vodom ostavlja na cedilu, kao što analogije obično i rade), da to ne znači nužno da se svi nalazimo na istom mestu: šta je plitko i poznato, a šta je duboko i čudno, zavisi od toga gde i kada smo skočili u vodu.

Možda stojimo u vodi, ali zašto bismo pokušali da plivamo? Drugim rečima, čemu služi filozofija? Previše je filozofije, nastale u isuviše različitim okolnostima, da bi postojao neki opšti odgovor na to pitanje. Ali svakako se može reći da je namena velikog dela filozofije (shvaćeno u najširem smislu ovih reči) bila da posluži kao sredstvo spasenja, mada se to šta podrazumevamo pod spasenjem, i spasenjem od čega razlikovalo podjednako koliko se razlikuju i same filozofije. Budista će vam reći da je svrha filozofije da se čovek oslobodi patnje i postigne „prosvetljenje“; hinduista će vam

reći nešto slično neznatno drugačijim rečima. I jedan i drugi govoriće o bekstvu iz pretpostavljenog kruga umiranja i ponovnog rađanja gde moralne zasluge određuju buduće oblike života čoveka. Epikurejac (ako ga možete naći u današnje vreme) odbaciće celu priču o ponovnom rođenju, ali daće vam recept kako da maksimalno uvećate zadovoljstvo, a patnju svedete na minimum u ovom jednom jedinom životu.

Nije sva filozofija proistekla iz potrebe za potpunim razumevanjem načina življenja i umiranja. Ali većina filozofija koje su trajale nastale su iz neke neodložne motivacije ili iz dubokog uverenja. Traganje za istinom i mudrošću isključivo zarad njih samih jeste lepa ideja, ali istorija nam ukazuje na to da je lepa ideja uglavnom samo to i ništa više. Tako klasična indijska filozofija predstavlja unutrašnju borbu za intelektualnu prevlast između raznih škola hinduizma, te između tih škola i budizma. Borba između čovekovog razuma i onoga što je saopšteno u svetim spisima vodila se u mnogim kulturama, a u nekima se i dalje vodi. U svojoj čuvenoj političkoj teoriji (o kojoj ćemo kasnije govoriti) Tomas Hobs pokušava da nas nauči lekcijama za koje je smatrao da moraju da budu naučene posle Građanskog rata u Engleskoj. Dekart i mnogi njegovi savremenici želeli su da srednjovekovne poglede, ukorenjene u Aristotelovim spisima još pre gotovo dve hiljade godina, uklone i raščiste prostor za modernu koncepciju nauke. Kant je želeo, suočen s neliberalnim i autokratskim režimima, da ojača autonomiju pojedinca, Marks da oslobodi radničku klasu od siromaštva i tegobnog rada,

a feministi svih epoha da poboljšaju položaj žena. Niko od njih nije rešavao sitne zagonetke (mada su usput povremeno morali i njih da rešavaju). Oni su stupili u debatu da bi promenili tok civilizacije.

Čitalac će primetiti da uopšte nisam pokušao da definišem filozofiju, već da sam jednostavno ukazao na to da je posredi krajnje širok pojam koji obuhvata izuzetno veliki opseg intelektualnih delatnosti. Neki smatraju da se ništa ne dobija pokušajem da se filozofija definiše. Mogu da razumem taj stav pošto mi većina takvih pokušaja deluje previše ograničeno, pa stoga pre štetno nego korisno, ukoliko uopšte imaju ikakav uticaj. Ali barem ću pokušati da kažem šta filozofija jeste, a da li se to što ću izložiti smatra ili ne smatra definicijom, nije nešto u vezi s čim treba previše da se opterećujemo, zapravo tim se ne treba nimalo opterećivati.

Svojevremeno, jako davno, naši preci bili su životinje i jednostavno su radili i obavljali šta god im je prirodno bilo na dnevnom redu ne obraćajući pažnju na to šta je ono što oni rade, zapravo ne primećujući da *oni* uopšte išta rade. Zatim su nekako stekli sposobnosti da se pitaju *zašto* se stvari događaju (nasuprot jednostavnom registrovanju toga da se događaju) i da posmatraju i sebe i svoje postupke. To nije tako veliki skok kao što se možda čini na prvi pogled. Kad neko počinje da se pita zašto se nešto događa, tu je pre svega samo reč o tome da osoba postaje malo svesnija nekih vidova sopstvenog ponašanja. Životinja koja lovi i prati trag mirisa ponaša se kao da je svesna toga da je miris tu zato što je njen plen upravo tuda prošao – i

1. Na ovoj renesansnoj slici Boetije (oko 480–525. godine nove ere) je prikazan kako sluša reči Filozofije, koja je predstavljena kao dama. Uteha Filozofije njegova je najpoznatija knjiga, a upravo mu je uteha bila potrebna dok je čekao pogubljenje. No, filozofija je imala i mnoge druge svrhe pored ove.

baš zato što je miris zaista tu, ona obično uspeva da ga ulovi. Znanje o toj vrsti veze vrlo je korisno: govori nam o tome šta da očekujemo. Štaviše, znati da se događa A zato što se dogodilo B može da poboljša našu kontrolu nad stvarima. U nekim slučajevima B će biti nešto što možemo da ostvarimo ili sprečimo da se desi, što će biti veoma korisno ako je A nešto što želimo ili pak hoćemo da izbegnemo. Životinje, uključujući tu i ljude, slede mnoge od tih veza prirodno i nesvesno. A kad postanu svesni te prakse, ljudi mogu korisno da je prošire time što će svesno postavljati takva pitanja u slučajevima u kojima ne raspoložu pogodno fiksiranim odgovorima.

Međutim, nema nikakvog jemstva da će se ovaj načelno koristan pravac delovanja uvek isplatiti, a kamoli da će se uvek brzo isplatiti. Kada se zapitamo zašto voćke uvek padaju s drveća, na korak smo od toga da protresemo drvo. Kada se zapitamo zašto kiša pada ili ne pada, prelazimo u drugačiju ligu, naročito kad je pravi motiv u osnovi tog pitanja možemo li ili ne možemo da utičemo na to da kiša pada ili da ne pada. Često možemo da utičemo na događaje, pa se isplati razviti naviku da se postavi pitanje, kada nešto (lovački pohod, na primer) pođe naopako, je li razlog tome neki naš propust u delovanju ili su nas pak porazile sile koje ne možemo da kontrolišemo. Ta ista korisna navika možda je iznedrila misao da je uzrok suše delimično u nekom našem propustu – a sada je pitanje o kakvom je propustu reč, šta smo uradili pogrešno. Tad može da nam sine misao koja nam je i te kako koristila u našem

najranijem detinjstvu: tu su roditelji, a oni umesto nas obavljaju ono što sami ne možemo, ali samo ako smo bili dobri i oni nisu ljuti na nas. Možda postoje bića koja odlučuju da li će padati kiša, pa ne bi li bilo pametno da se potrudimo da im udovoljimo?

To je sve što je ljudima bilo potrebno da se upuste u istraživanje prirode i verovanje u natprirodno. S razvijanjem mentalnih kapaciteta naši preci su otkrili da im se uvećavaju i moći. Ali ujedno su se suočili s raznim mogućnostima i misterijama; život je postavljao mnoštvo pitanja, dok se ranije taj život naprosto živeo, bez preispitivanja. Jednako je moguće da se sve to dešavalo postepeno, ali čak i da je tako, svejedno je to bio najveći šok s kojim su se naši daleki preci ikada susreli. Neke osobe, koje više razmišljaju u kategorijama intelektualnog nego biološkog, možda bi želele da kažu da nas je upravo to i načinilo ljudima.

Razmišljajte o filozofiji kao o zvuku čovečanstva koje pokušava da se oporavi od te krize. Takvo razmišljanje o njoj zaštitice vas od nekih uobičajenih pogrešnih uverenja. Jedno je da je filozofija prilično uska delatnost koja se odvija i postoji samo na univerzitetima ili (manje apsurdno) samo u određenim epohama ili određenim kulturama. Drugo, a u vezi je s prvim, jeste da je ona neka vrsta intelektualne igre koja ne služi baš nekoj dubokoj potrebi. Pozitivno je to što može da vas navede da očekujete da će u istoriji filozofije biti nekih zadivljujućih epizoda, kao što ih zaista i ima, što svakako doprinosi uzbuđenju ako stalno imamo na umu ono bitno, šta se tu zaista događa.

Može li homo sapijens, kome se od svega toga zavrtele u glavi, da sagleda svoj put ka uspravnom? Nemamo nijedan dobar razlog da odgovorimo na to pitanje, bilo potvrdno, bilo odrečno. Jesmo li uopšte sigurni da znamo gde je to uspravno? Ovo je neka vrsta pustolovine s otvorenim krajem, u kojoj učestvujemo, svidelo se nama to ili ne.

Ali nije li to preširoko? Filozofija sigurno ne obuhvata sve što se ovim prikazom filozofije nagoveštava? Kao prvo, manje će nam štetiti ako grešimo u pogledu šire slike nego ako grešimo u konkretnim stvarima. A drugo, opseg reči „filozofija“ i sam se u znatnoj meri menjao tokom istorije, da ne pominjemo činjenicu da verovatno nikada nije postojao period u kom je reč filozofija svima značila isto. Nedavno se nešto prilično čudno desilo s tom rečju. S jedne strane, postala je tolika široka da se približila tome da ne znači ništa – kao kad gotovo svaka poslovna organizacija govori da ima svoju filozofiju, što obično znači politiku poslovanja. S druge strane, veoma se suzila, a za to je najvažniji činilac bio razvoj prirodnih nauka. Uobičajeno je da se neka oblast istraživanja, ubrzo nakon što pronade svoj oslonac kao disciplina s jasno utvrđenim metodama i skupom znanja, odvaja od onoga što je dotada bilo poznato kao filozofija i kreće sopstvenim putem, kao što su učinile, na primer, fizika, hemija, astronomija, psihologija. Tako se opseg pitanja koja razmatraju ljudi koji o sebi razmišljaju kao o filozofima sužava. Povrh toga, filozofija tad obično biva prepuštena pitanjima za koja još nismo sigurni kako najbolje da ih

formulišemo, istraživanjima za koja nismo sigurni kako bi bilo najbolje da počnemo da se njima bavimo.

Umnožavanje disciplina koje su u razvoju neminovno uvodi još jedan činilac u igru, naime, specijalizaciju u okviru univerziteta, koja stvara priliku da se o filozofiji razmišlja u još užem smislu. Univerzitetaska odeljenja za filozofiju uglavnom su prilično mala. A samim tim je takva i njihova oblast delatnosti, koja se obično formira oko trenutne (ponekad ujedno i lokalne) akademske mode – mora da bude tako, pošto je ta odeljenja obično i stvaraju. Osim toga, predmeti su kratki, iz očiglednih razloga, pa zato moraju da budu selektivni, što znači i vrlo površni. Prirodna pretpostavka da je filozofija ono što se podučava na univerzitetkim odeljenjima za filozofiju, mada je nikako ne bih nazvao pogrešnom, jeste restriktivna i vodi u zabludu, te se mora izbeći.

Ova knjiga je sažeti uvod u filozofiju. Ali ja vas ne mogu, što se, nadam se, sada razjašnjava, zaista *uvesti* u filozofiju, jer ste vi već u njoj. Niti vas mogu zaista uvesti u *filozofiju*, jer nje ima zbilja previše. Ništa više nego što bih vam mogao „pokazati London“. Mogao bih vam pokazati nekoliko njegovih manjih delova, možda pomenuti neke glavne atrakcije i prepustiti vas samima sebi s mapom ulica i nekim informacijama o drugim turističkim aranžmanima. Otprilike to predlažem da uradim i u vezi s vašim upoznavanjem s filozofijom.

Na početku ovog poglavlja govorio sam o tri filozofska pitanja, premda ih je bolje nazvati tri tipa ili

klase pitanja. Od drugog do četvrtog poglavlja izlažem primere razmatranja svakog od njih, primere iz klasičnih tekstova. U prvom poglavlju izlažem načine razmišljanja koji su čitaocima poznati da bi ih u trećem poglavlju suočio s nečim što će većina njih smatrati čudnijim. Ti primeri takođe ilustruju (mada ni u kom slučaju u punom obimu) još jednu temu ovog priručnika: opseg novog koje se susreće u filozofiji. Takođe sam se donekle žalio na teškoću da se izbegne filozofiranje. Pošto je tako, treba da očekujemo da ćemo pronaći neku vrstu filozofije manje ili više gde god da se okrenemo. Kao potvrda toga naš prvi primer dolazi iz Grčke, i to iz četvrtog veka stare ere, drugi primer iz Škotske osamnaestog veka, a treći iz Indije, spisa koji je napisao nepoznati budista u nepoznato vreme, verovatno između stote godine stare ere i stote godine nove ere.

Trebalo bi da je moguće lako nabaviti sva tri teksta, naročito prva dva (videti Bibliografiju). Ova knjiga se savršeno lako može čitati i bez njih, ali postoje dobri razlozi da ih čitate dok čitate ovu knjigu, ako je to moguće. Jedan razlog jeste vaše uživanje u literarnoj vrednosti rukopisa. Većina filozofskih dela dobro je napisana, i svesrdno vam preporučujem da ih čitate i zbog toga kako su napisana koliko i zbog izloženih stanovišta i argumenata. Ali glavni razlog jeste taj što će vam to omogućiti da se *priključite* filozofskim razmišljanjima, ako budete želeli. Prisetite se da to nije potpuno nepoznata teritorija: u određenoj meri vi ste već filozof, a vaša normalna urođena inteligencija

ovde je propusnica – ne morate da prolazite ni kroz kakvu ezoteričnu obuku da biste dobili dozvolu za razmišljanje. Dakle, dok budete čitali, nemojte da se plašite da postavljate pitanja i da donosite privremene zaključke. Ali obratite pažnju: *privremene*. Šta god da radite, nemojte da se navučete na onu najnemarniju, samozadovoljnu izreku da „svako ima pravo na sopstveno mišljenje“. Sticanje prava nije tako jednostavno. Umesto toga, imajte na umu ironičnu misao Džordža Barklija (1685–1753): „Malo ljudi razmišlja, a ipak svako ima svoje mišljenje.“ Ako je to istina, prava šteta, jer, razmišljanje je zabavno.

Najzad, molim vas, čitajte polako. Ovo je vrlo kratka knjiga o vrlo obimnom predmetu. Pokušao sam mnogo toga da smestim u nju.

Edvard Krejg
FILOZOFIJA
Sažeti priručnik

Za izdavača
Dejan Papić

Urednik
Srđan Krstić

Lektura i korektura
Jelka Jovanović, Vladimir Stokić, Dragoslav Basta

Slog i prelom
Saša Dimitrijević

Dizajn korica
Predrag Marković

Tiraž
2000

Beograd 2019.

Štampa i povez
Margo-art, Beograd

Izdavač
LAGUNA, Beograd, Resavska 33
Klub čitalaca: 011/3341-711
www.laguna.rs
e-mail: info@laguna.rs

CIP – Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

1(100)
101

КРЕЈГ, Едвард, 1942-

Filozofija : sažeti priručnik / Edvard Krejg ; prevela Jelena Kosovac. -
Beograd : Laguna, 2019 (Beograd : Margo-art). - 189 str. : ilustr. ; 20 cm

Prevod dela: Philosophy : a Very Short Introduction / Edward Craig. - Tiraž
2.000. - O autoru: str. 189. - Bibliografija: str. 177-188.

ISBN 978-86-521-3404-5

a) Филозофија

COBISS.SR-ID 277213708